

امامزاده سید حمزه تبریز

امامزاده سید حمزه در محله سرخاب تبریز، در محل تقاطع خیابان ثقة الاسلام و بازارچه سید حمزه قرار دارد که در گذشته از شکوه و عظمت زیادی برخوردار بوده

به گزارش نصر، امامزاده سید حمزه در محله سرخاب تبریز، در محل تقاطع خیابان ثقة الاسلام و بازارچه سید حمزه قرار دارد که در گذشته از شکوه و عظمت زیادی برخوردار بوده است . صاحب کتاب «روضات الجنان و جنات الجنان» شکوه و زیبایی و بلندی بنا را تعریف کرده و گنبد و عمارت مقبره را «از کمال ارتفاع با آفتاب برابر» ستوده است .

سید حمزه ، که در دربار غازان خان از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده در سال 714 هـ ق به دست مغولان کشته شد و در بنایی که میرزا ابوطالب -وزیر آذربایجان - در همان سال بر آرامگاه وی احداث کرده به خاک سپرده شد. آنچه امروز از بقعه سید حمزه باقی مانده ، صحن نسبتاً وسیعی است که در سمت جنوب آن ، مقبره قرار گرفته و در سمت شرق و شمال آن ، حجرات و مدرسه هایی است که از ده ها سال پیش متروک مانده و به امانتگاه اموات تبدیل شده و در تعمیرات سال های 1333 و 1334 هـ.ش که از محل اوقاف ظهیریه به عمل آمده دوباره به حجره و اقامتگاه طلاب علوم دینی تغییر صورت داده است .

این بقعه گنبد بلندی دارد. طاق زیرین گنبد آینه کاری شده و بر دور آن کتیبه هایی که مشتمل بر تاریخ می باشد نوشته اند. اصل بقعه ، مقبره کوچکی است که تقریباً چهار ذرع طول و سه ذرع عرض دارد. حجره جداگانه ای در سمت غربی آن بوده که بین مقبره و آن حجره دیواری فاصله بوده است . ضمناً قبر میرزامحمدابراهیم وزیر، در دهلیز سرداب واقع است و اسم آن مرحوم در دوسوی دري که به گنبد داخل می شود، نوشته شده است . در ترکیب فعلی بنا، نمونه هایی از حجاری و کاشی کاری پیشین به چشم می خورد که از نمونه های بسیار جالب حجاری آن طاق مرمرین صحن سردر مدرسه است که از چهار قطعه مرمر بزرگ تشکیل یافته است. پایه های طاق از سنگ مرمر ساده ای هستند که به جای نمونه های اصلی گذاشته شده اند. در پیشانی این طاق از دو سو به طور متقابل به خط ثلث عالی آیه شریفه «ادخلوها بسلام آمین» و در زیر هر یک از آنها در میان ترنج عبارت «یامفتح ا لبواب» به طور برجسته کنده شده است . در نوک ترنج ها، یک ختایی کوچک و در اطراف آنها اسلیمی هایی نقر شده است . در کرانه های طاق در جانب شرقی و غربی خطوط نستعلیق حک گردیده که با یک رشته اسلیمی زیبا تزئین یافته است . عرض این طاق ، 183 و بلندی قسمت اصلی آن 120 سانتی متر است .

بالای طاق سردر نیز، سنگ نوشته مرمرینی نصب شده که مربوط به زمان ناصرالدین شاه قاجار است و حکایت از تعمیر این بقعه به سال 1279 هـ ق دارد.

به طاق مرمرین در ورودی بقعه که نمای شمالی آن یکی از شاهکارهای حجاری دوره صفویه به شمار می رود نوشته هایی با تزئین اسلیمی و ختایی و گیاهی دیده می شود. در قسمت پایین هر یک از پایه های طاق ، یک ترنج قندیلی گلداز تعبیه گردیده که در داخل ترنج سمت راست ، عبارت «میرزامحمدابراهیم وزیر آذربایجان» به طور برجسته حجاری شده است و نشان می دهد که جسد میرزاابراهیم در آستانه بقعه به خاک سپرده شده است . علاوه بر اینها، آئینه بندی طاق بالای صندوق نیز دارای ارزش هنری است.

هر چند که در وسط بنا صندوقی نهاده شده اما خود قبر همچون دیگر مقابر دوره ایلخانی ، در سرداب زیرین بنا قرار دارد. در جانب غربی صحن بقعه سید حمزه مسجد عالی و با شکوه ظهیریه قرار گرفته است که مسجدی است مستطیل شکل بدون ستون به ابعاد 20*8 متر دارای یک گنبد بزرگ به قطر هشت متر در وسط و در طاق و دو گنبد کوچکتر در سمت شمال و جنوب و یک مخارجه به ابعاد 8*4 متر در جانب غربی و در شاه نشین 4*1 متر و یک شاه نشین 8*1 متر در جانب شرق . در چهار سوی گنبد بزرگ چهار منفذ کوچک جهت روشنایی و تهویه مسجد تعبیه شده است .

دو در کوچک نیز از جانب غربی به طور قرینه به دو مخزن کوچک بازمی شود. دور تا دور مسجد ازارة مرمری خوش رنگی به بلندی 105 سانتی متر دارد که در قسمت فوقانی آنها آیاتی با خط ثلث بسیار زیبا به طور برجسته نقر شده است . طاقهای مرمرین محراب در ورودی روبروی محراب و دو مخزن کوچک که در بالا از آنها نام برده شد همه مزین به نقش ترنج ختایی ، اسلیمی و آیات قرآنی است .

این مسجد بیشتر به مسجد «سید حمزه» در بین مردم معروفیت دارد. سابقاً «قرللو مسجد» می گفتند و شاید علتش مذهب

بودن تمام تزئینات و کتیبه های طاق ها، ازاره ها و رواق ها بوده است .
بانی این مسجد و اضافات آن از قبیل دارالشفاء و شبستان و مدرس ، ظهیرالدین میرزامحمدابراهیم پسرصدرالدین محمد، وزیر آذربایجان بوده که بقعه و مدرسه سید حمزه را تعمیر کرده و مسجد مورد بحث و متعلقات و منضمات آنرا به سال يك هزار و هشتاد و هفت هجری قمری احداث و موقوفات زیادی برای حفاظت و نگهداری و اداره امور مربوط بدان معین کرده است . این موقوفات به نام ظهیریه معروفند

قرار گرفتن بقعه امامزاده سید حمزه بن موسی بن جعفر(ع) در کنار مقبره الشعرا قداست و معنویت خاصی به این مکان تاریخی و فرهنگی بخشیده است. نمونه های حجاری ظریف باقی مانده از این بقعه نشاندهنده عظمت بنای اولیه است که نزد مردم تبریز از اعتبار و ارزش والایی برخوردار بوده و اعتقاد به عزت و برکت آن باعث شده است که تنی چند از عارفان و بزرگان بنا به وصیتشان در جوار آن دفن شوند

این مکان هم اکنون با اندکی بازسازی به زیارتگاه و معبد پر رفت و آمدی تبدیل شده است که زائران از نقاط مختلف استان و نقاط مختلف کشور به زیارت این سید جلیل القدر مشرف می شوند.

بنای نخست این بقعه به روایت سنگ مرمر بالای سر در صحن در سال 714 هجری قمری احداث شده و صاحب مقبره که سید جلیل القدر به نام ابوالحسن حمزه بن حسن بن محمد می باشد با 16 واسطه نسبتش به امام موسی بن جعفر(ع) می رسد

بقعه این امامزاده بعد از سال ها، در سال 1382 با تخصیص اعتباری معادل 681 میلیون ریال از محل اعتبارات استانی توسط سازمان میراث فرهنگی استان بازسازی و مرمت شد و با آیینی کاری داخل بقعه توسط سازمان اوقاف و امور خیریه استان اندکی احیا گردید اما هم اینک نمای خارجی این مکان به قدری آشفته و ناهمگون است که از دور برای هر رهگذری مشخص نیست، اما با این وجود داخل صحن همه روزه مملو از زائران است.